

Tandläkarorganisationernas rekommendation om fortbildning

Tandläkarens uppdaterade kunskande är grunden för en trygg vård med hög kvalitet, och stöder också arbetshälsan. Professionell utveckling samt kontinuerlig uppdatering av kompetensen hör till varje tandläkares rättigheter samt etiska och lagstadgade skyldigheter. Fortbildningen är en väsentlig del av en tandläkares arbete.

Enligt tandläkarorganisationernas rekommendation skall tandläkaren delta i fortbildning minst 8-10 dagar (sammanlagt minst 50 timmar) per år. Fortbildningen skall vara kompetensbaserad, planmässig, högkvalitativ och effektiv. Den utgår från vetenskap, obundenhet och transparens, och deltagarna skall klart delges de bindningar som skolningens organisatörer samt skolorna har.

Hur du utvecklar ditt kunskande systematiskt:

- Utvärdera dina kompetensbehov regelbundet och sätt upp mål för kunskande
- Planera med vilka inlärningsmetoder målsättningarna kan nås, och sök dig till sådan skolning som motsvarar dina kompetensbehov. När du väljer skolning, fäst uppmärksamhet vid bl.a. skolningens kvalitet och utbildarnas eventuella bindningar.
- Utveckla ditt professionella kunskande minst 8-10 skolningsdagar (minst 50 timmar) per år.
- Dokumentera den kontinuerliga utvecklingen av ditt kunskande, t.ex. i den skolningsportfölj som Apollonia erbjuder som medlemsförmån.
- Utvärdera skolningen, det inlärningsresultat du nått samt dess effektivitet eller effekt på ditt dagliga arbete.

Den förnyade fortbildningsrekommendationen

Tandläkarförbundet, Tandläkarsällskapet Apollonia, Tandläkarföreningen Diastema och Odontologiska Samfundet har uppdaterat fortbildningsrekommendationen hösten 2024. Den förnyade rekommendationen utgår från de etiska och lagstadgade grunderna för att uppehålla yrkeskunskapen och fortgår via den internationella dimensionen till rekommenderad praxis, såsom uppförandet av en skolningsplan och registreringen av fortbildningen. Rekommendationen tar ställning också till anordnandet av fortbildningen.

Med hjälp av den gemensamma fortbildningsrekommendationen uppmuntrar tandläkarorganisationerna tandläkarna och deras arbetsgivare att sörja för en tillräcklig fortbildning. Med fortbildning avses enligt Ordlista för kontinuerligt lärande skolning som kompletterar och uppdaterar tidigare kunskande, skolning eller kompetens, till åtskillnad från t.ex. inskolning av arbetstagare. Det är viktigt för varje tandläkare att planera kompetensutveckling ur sin egen synvinkel och arbetsgivarna ur arbetsenheternas synvinkel. En kvalitativ fortbildning kan förverkligas på flera olika sätt och inlärningsmetoder.

Etiken och författningarna berättigar och förpliktigar

Etiken och författningarna berättigar och förpliktigar att utveckla kunskanget systematiskt. Att uppehålla och utveckla yrkeskunskapen är en plikt och en rättighet för var och en som arbetar inom hälsovården.

Professionens etiskhet i bakgrunden

Enligt Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården ETENE förpliktigar lagen personer med yrkesutbildning inom hälso- och sjukvården att uppehålla och utveckla sin yrkeskunskap, men framför allt är det frågan om att anamma professionens etiska normer. Enligt ETENE svarar en yrkesutbildad person för kvaliteten av sitt arbete, vilket stöds av ett uppdaterat kunnande, möjligheten att utvecklas inom professionen samt att utveckla arbetet och olika praxis i samband med det.

Enligt Tandläkarförbundets etiska regler skall tandläkaren rekommendera endast sådana undersökningar och vårdåtgärder som enligt medicinsk kunskap och erfarenhet är verkningsfulla och ändamålsenliga. Tandläkaren skall ha rätt till självständig bedömning när hen sköter en patient. Hen bör dock vara medveten om sina begränsningar i kunnandet och vid behov konsultera och hänvisa patienten till en annan tandläkare. En tandläkare skall hela tiden utveckla sin professionella kompetens och sköta om sin arbetsförmåga samt verksamhetens kvalitet. Tandläkaren skall stöda tandvårdsteamets övriga medlemmars egna professionella utveckling.

Enligt boken Läkareetik skall den professionella utvecklingen grunda sig på läkarens/tandläkarens, hens patienters, arbetsgemenskapens och samhällets behov.

Lagstiftning som gäller systematisk utveckling av kompetensen

I lagen om ordnande av social- och hälsovård stiftas om fortbildningsskyldigheten och den kontinuerliga professionella utvecklingen. Vårdsområdet skall följa med sin social- och hälsovårdspersonals professionella utveckling och ombesörja att personalen deltar tillräckligt i fortbildning på sitt eget område. Ifall vårdsområdet upphandlar tjänster av en privat tjänstproducent, skall även denna tjänstproducents personal vara under uppföljning. Vid fortbildningen skall man beakta längden på personalens grundutbildning, arbetets kravnivå och uppgifternas innehåll.

På basen av lagen om ordnande av social- och hälsovård har man våren 2024 gett förordningen om fortbildning för social- och hälsovårdspersonal. Förordningen stiftar om fortbildningens innehåll, kvalitet, omfattning, anordnande, uppföljning och utvärdering. Enligt förordningens motiveringspromemoria tryggar man genom social- och hälsovårdspersonalens fortbildning klient- och patientsäkra, verkningsfulla social-

och hälsovårdstjänster som främjar befolkningens hälsa och välfärd. Fortbildningen stöder utvecklingen av strukturerna i personalens uppgifter och personalens arbetsfördelning.

Enligt lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården är en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården skyldig att upprätthålla och utveckla de kunskaper och färdigheter som utövandet av yrket förutsätter samt att göra sig förtrogen med de bestämmelser och föreskrifter som gäller yrkesutövningen. Arbetsgivare för yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården ska följa hur dessa personer utvecklas yrkesmässigt och skapa förutsättningar för dem att upprätthålla och utveckla sina kunskaper och färdigheter genom deltagande i behövlig yrkesinriktad fortbildning och andra metoder för yrkesmässig utveckling så att yrkesinsatsen bibehålls på säker och ändamålsenlig nivå. Dessutom stiftas i lagen om hälso- och sjukvårdspersonalens yrkesetiska skyldigheter. Enligt dem skall en yrkesutbildad person i sin yrkesverksamhet tillämpa allmänt vedertagna och erfarenhetsmässigt godtagna tillvägagångssätt enligt sin utbildning, vilket hen bör kontinuerligt komplettera.

Enligt lagen om tillsynen över social- och hälsovården skall en tjänsteproducent se till att personalen deltar i yrkesinriktad fortbildning i tillräcklig omfattning. Fortbildningens innehåll ska utformas med beaktande av personalens grundutbildning, hur krävande arbetet är och uppgifternas innehåll.

I Finland är i dagsläget endast fortbildning förknippad med strålskydd enligt lag obligatoriskt för tandläkare. I Strålsäkerhetslagen stiftas om fortbildning som uppehåller yrkeskompetensen, och som arbetstagare som deltar i strålningsverksamhet bör få tillräckligt och regelbundet. Närmare bestämmelser om regelbunden fortbildning i strålskydd och om utbildningens innehåll utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Mot gemensamma enhetliga europeiska praxis

Arbetskraftens rörlighet inom Europeiska Unionen regleras av direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer. Enligt direktivet skall medlemsstaterna i enlighet med sina egna förfaranden sporra till kontinuerlig professionell utveckling och på så sätt försäkra sig om att yrkesutbildade personer kan uppdatera sina kunskaper, färdigheter och sin kompetens för att kunna utöva sitt yrke på ett tryggt och effektivt sätt samt följa upp yrkesmässig utveckling. Författningen förpliktigar medlemsstaterna att informera kommissionen om sina åtgärder beträffande den kontinuerliga professionella utvecklingen samt att utbyta information och goda tillvägagångssätt för att optimera den kontinuerliga professionella utvecklingen i medlemsstaterna.

Enligt en utredning som publicerades år 2018 är de praxis som gäller för tandläkarnas fortbildning mycket mer bindande i flera länder i Europa jämfört med Finland.

